

Валентина Гельман

к.е.н., доцент,

Запорізький національний університет

Карина Мячева

студентка,

Запорізький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Міграція має вплив майже на всі сфери діяльності суспільства, але найбільше міграція має вплив на демографічну і соціальну ситуації, економічну сферу, ринки праці та фінансів. Тому актуальними на сьогоднішній день питаннями є дослідження міграційних процесів, виявлення проблем та пошук шляхів їх вирішення, ефективне регулювання та контролювання міграційних процесів.

Так, за часи незалежності України населення держави скоротилося з 51,838 млн. осіб у 1990 р. до 42,386 млн. осіб у 2018 р., що в загальному підсумку призвело до скорочення на понад 9 млн осіб. Значним фактором, який вплинув на скорочення чисельності населення, став масовий виїзд працездатної частини населення України за кордон у пошуку роботи, що значним чином вплинуло і на демографічне становище в Україні, у негативну сторону. Через низький рівень економічного розвитку України та відсутність можливостей для самореалізації населення, громадяни України з початку років незалежності України, розпочали освоєння країн світу, а в основному країн-сусідів [1, с.83].

Після 2013 року в Україні відбувся сплеск зовнішньої трудової міграції, пов'язаний з погіршенням економічної ситуації, падінням курсу національної валюти та опосередковано – з військовими діями. Але протягом 2017-2018 років міграція відносно стабілізувалася. Зростання її припинилося або значною мірою уповільнилося у порівнянні зі сплеском 2014-2015 років. Зараз загальну кількість трудових мігрантів з України можна оцінити у 2,7 млн осіб.

Зараз на першій сходинці за кількістю трудових мігрантів з України знаходиться Польща (38,9 % станом на 2017 р.). Росія (26,3 %) продовжує утримувати другу сходинку, хоча кількість українців, що там працюють, після 2014 року стабільно зменшується. За ними йдуть Італія (11,3 %) та Чехія (9,4 %). Дані останніх років демонструють, що Італія досить повільно, проте наближається до Росії [2].

Трудова міграція нерівномірно охопила територію країни. За даними 2017 року 69,4% тих, хто виїжджав на роботу за кордон, рекрутувалися з числа мешканців західних областей. Це дещо менше, ніж в 2012 році, коли вони становили 72,4%. Частка вихідців із Заходу скоротилася за рахунок жителів Центру країни, які становили 9,2% мігрантів, тоді як у 2012 році - лише 3%, вихідців з Півдня в 2017 році було 8,6%, Сходу - 6,8% та Півночі - 6%. Зміни в географічному походженні заробітчанин крім іншого пов'язані з військовим конфліктом на Сході країни. Так, згідно з даними дослідження, проведеного Національним банком Польщі у 2016 році, серед українських мігрантів, які вперше прибули до Польщі у 2014 та 2015 роках, 28,4% були із східної частини країни. Натомість до 2014 року частка вихідців з цього регіону становила лише 6,3%. Варто зазначити, що мігранти із Східної України за демографічними характеристиками дещо відрізняються від мігрантів з регіонів, населення яких традиційно залучене до трудової міграції переважання чоловіків, молодший вік але найголовніше, що вони мають набагато менше міграційного досвіду. Основною моделлю міграційної поведінки українців наразі залишається тимчасова, циркулярна, тобто періодично повторювана трудова міграція. Обстеження і 2012 і 2017 років показали, що майже половина мігрантів (48,5%) становили короткотермінові (до року) трудові мігранти. Тривалість більшості (57%) виїздів за кордон не перевищувала трьох місяців. В 2012 р. поїздки до трьох місяців становили 43%. Довготривалими мігрантами (понад 12 місяців) були лише 8,3% усіх виявлених при обстеженні 2017 р. працівників-мігрантів (в 2012 р. 17,3%).

Однією з найважливіших особливостей сучасного стану міграції є «від'їзд інтелекту», тобто безповоротна або довготривала еміграція висококваліфікованих спеціалістів. Багато випускників вишів виїжджають за кордон, бо не можуть знайти можливості гідного застосування своїх здібностей. Сучасна молодь шукає нові шляхи для того, щоб забезпечити собі гідне майбутнє та успішний розвиток.

Незадовільний демографічний стан населення України та масовий виїзд працездатної частини населення в пошуку роботи за кордон здебільшого пов'язаний із незадоволенням економічним становищем країни.

Враховуючи несприятливі демографічні тенденції поступова трансформація частини тимчасової трудової міграції у переселенську є для України найбільш серйозною обумовленою міграцією небезпекою. Проте, в умовах негативного економічного становища України, результати міграції населення України за кордон у пошуку роботи дають і позитивні плоди. Так, за даними Національного банку України за 2015-2017 роки українськими заробітчанами перераховано в Україну грошових переказів на загальну суму 23,8 млрд. дол. США [2, с.83-84]. На кінець 2018 року за кордоном, за даними Міністерства соціальної політики, працювали 3,2 млн українців. Надходження від трудових мігрантів за останній рік, за підрахунками НБУ, становили близько \$11 млн.[2].

У 2018 році уряд затвердив план заходів щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року. Стратегія державної міграційної політики України до 2025 року планується реалізовуватися у два етапи. Перший етап, розрахований на 2018-2021 роки, спрямований загалом на вдосконалення нормативно-правових актів у сфері міграції та вирішення нагальних проблем в окремих сферах міграції та щодо окремих категорій мігрантів. На цьому етапі зусилля органів державної влади будуть спрямовані на формування та реалізацію державної міграційної політики. Під час реалізації плану заходів буде вжито заходів щодо привернення уваги до міграційних проблем, спрямування і згуртування суспільства з метою їх розв'язання, забезпечення взаємозв'язку міграційної політики з іншими сферами діяльності держави, перехід від політики реагування у відповідь на внутрішні та зовнішні чинники у сфері міграції до більш активної і цілеспрямованої політики [3]. У 2019 році НБУ прогнозує уповільнення зовнішньої трудової міграції [2].

Уникненню трудової міграції працездатного населення, або хоча б скорочення її рівня, сприятиме: зменшення різниці у рівнях заробітків між Україною та основними країнами-реципієнтами, стабілізація економічної ситуації та національної валюти, побудова системи ефективної комунікації з фахівцями, надання їм гарантій дотримання прав і свобод, забезпечення більш стабільного майбутнього. Важливим завданням для держави є успішна реалізація Стратегії державної міграційної політики України.

Список використаних джерел

1. Міграційний профіль України за 2017 рік. Державна міграційна служба України, офіційний сайт: <https://dmsu.gov.ua/>.
2. Трудова міграція: українці менше втікатимуть за кордон. Інформаційне агентство «Конкурент», офіційний сайт: <https://konkurent.in.ua/>.
3. Розпорядження КМУ від 29 серпня 2018 р. № 602-р. Про затвердження плану заходів на 2018-2021 роки щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року. Урядовий портал: <https://www.kmu.gov.ua/>.